

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rudolphi Goclenii Exercitationes et disputationes ethicae & politicae

Goclenius, Rudolph

Marpurgi Cattorum, 1601

Disputatio XXX.

[urn:nbn:de:bsz:31-109121](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109121)

eundem vitæ omnibus numeris perfectam cumulatamq;

13. Ea igitur cum in hominem cadat, homo ante obitum quadantenus beatus dici potest.

14. Ex his facile intelligitur, neq; in imaginaria, neq; inani, minimeq; fructuosa cognitione, neq; in otioso habitu virtutis, neq; in honoribus, neq; in divitiis, neque deniq; in sordida, beluinaq; voluptate, (in qua maxima hominum pars felicitatem collocat, cum tamen ad brutas animantes amandanda sit,) summum bonum esse constituendum.

DISPUTATIO XXX.

Theses Ethica & Physica,

DE EBRIETATE.

DE ebrietate placet, tum Ethicè tum physicè philosophica *cu* *qu* *ni* *os* *agere*.

2. Ethicè quidem ita, ut de opposita Sobrietate prius differatur.

3. Sobrietas accipitur dupliciter: Communiter & propriè.

4. Communiter quidem accepta denotat mensuram in omnibus servandam, in quibus contingere potest defectus & exuperantia: ut sobriè, id est, *metèis* seu moderatè loquendum, ludendum, sapiendum, de aliqua re disputandum est.

§. Pro-

5. Propriè verò sumpta refertur ad mensuram potus inebriantis. Unde sobrium dicitur eum, qui iustis adhibitis circumstantiis bibit.

6. Ac describitur sic : Sobrietas est quaedam temperantia, servans modum in sumptione potus, qui potest cerebrum perturbare, & rationis usum impedire, considerata loci, ætatis, & personæ conditione, & ipsius potus efficacia.

7. Seu est virtus, qua cibi & potus tanta portione utimur, quantum natura ad sui conservationem requirit.

8. Dicitur in descriptione considerata ætate, &c. quia non eadem quantitas & mensura cibi & potus convenit omnibus. Nec enim omnes æqualiter indigent, nec eadem est omnium ætas & temperatura.

9. Ac licet Sobrietas omnem deceat hominem, cujuscunq; sit conditionis, status & ætatis : (quia, ut inquit Augustinus, Sobrietas est mentis & sensus, & membrorum omnium corporis tutela castitatis, pudicitiaque munimentum, pudori proxima, amicitia & pacis serva, honestati semper conjuncta, criminum & vitiorum fugatrix) tamen magis convenit adolescentibus & mulieribus, item senibus, & magistratibus. Illis quidem ut possint melius reprimere venereæ

○

ἐπιθυμίας

ἐπιθυμίας impetum. His verò, ut opera officii rectius perficere possint.

10. Ebrietas igitur est intemperantia, qua modus in potu exceditur.

11. De ebrio quærit Ethicus, agatné invitus: an agat per imprudentiam, ignorantiam, &c.

12. Responderetur: Multa committuntur ab ebriis, in quibus nesciunt, quid agant: Non tamen per imprudentiam propriè dicuntur quid facere. Quoniam abstinere poterant à nimio vino: & plus æquo bibentes ignorantiam sibi ipsi accersiverunt (quæ Ignorantia affectata dicitur.) Unde tale vitium non efficit, ut inviti fecisse dicantur.

13. Queritur etiam, an Ebrietas delicta excuset? Aliquo modo excusare puto: quod ebrii non sint satis compotes mentis.

14. Et quidem hæc Ethicè de Ebrietate: Sequuntur, quæ magis physica sunt.

15. De ebrietate igitur porrò φιλολογησάντες utilia problemata proposituri, tùm αἰτιολογικῶς, tùm παρὰ φύσιν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἐν μέδιον afferemus.

16. Primam ergo, quia inquit Philosophus: εἰ δὲν ἴσμεν ἀνὰ αἰτίας: Nihil scimus sine causis: & è causis ebrietatis definitio petenda est, de illis dispiciemus.

17. Causa ebrietatis παρὰ φύσιν, id est, antecedens: & δυναμιτικῶς, id est, vim habens in-
ebrian-

ebriandi, est potus calidus halituosus, immodicè in ventriculum ingestus, ut vinum, mulsa, *ὀσπρέως*, cerevisia, & aquæ quædam potabiles, quæ nimirum vapores ad cerebrum emittunt.

18. Causa *ἑννοια* (dicitur causa conjuncta, quia effectui cohæret) seu immediata & actualis, est vapor halituosus contentus in capite, spiritus animales, sensuum organa turbans.

19. *Συνάλπον* & *σίνετρον*, sunt calor ventriculi, subvehens vapores à potu ingestis in caput, & cibi halituosi ac fumosi, ut: allia, cæpe, raphanus, qui per se caput implent & offendunt.

20. Effecta ebrietatis sunt varia: Generatim impedit illa vel vitiat animæ functiones & corporis actiones (hinc varia peccata, ut cædes, scortatio, adulterium): Et quidem continuata multorum morborum causa est.

21. Speciatim aliquando gignit delirium. Unde Cato dicere consuevit: Ebrietatem esse voluntariam insaniam.

22. Aliquando temperamentum etiam optimum alterat, & alienum accersit, ut (verbi gratia) qui antea fuit Sanguineus, fiat Phlegmaticus.

23. Aliquando cruditatem, quam sequitur pallor, *ἀποπληξία, πνεύμων*, hydrops, podagra,

gra, fluxiones capitis, & similes morbi frigidi, & ex consequenti, vita brevior.

Cur ebrii
pallent, & af-
fectionibus
frigidis sunt
obnoxii.

24. Corpus enim replens crudis & vitiosis humoribus, qui à natura vinci non possunt, nativam humiditatem opprimit, & debilitato calore insito boni sanguinis procreationem prohibet.

25. Quod autem quidam ebriosi sobrii sunt vivaciores, id rarum est, & bonitati naturæ ascribendum. Longè diutius illi quidem victuri, si sobrietati vota nuncupassent.

26. Facit & ebrietas alios loquaciores & disertos, (nam quod Poëta ait: *Faecundi calices quæ non fecere disertum*: hyperbolicum esse videtur) quod pertinet istud, ἐν οἴνῳ ἀγίστερα. Et hoc: *Sobria mens quod cogitat, ebria lingua profatur*. Et istud Pagani Poëta:

Sunt tres qui nullo discrimine vera fatentur:

Ebrius & stultus, nesciolusq; puer.

Alios facit balbos, alios omnino ferè mutos. Hæc autem diversitas est à diversitate naturarum & temperamentorum: quare rectè ab Aristotele dicitur: οἷνῳ τοῖς τῶν ποτῶν τῶν ἄλλων κατὰ φύσιν, id est, utentium vinum miscetur moribus.

27. Facit & alios hilares, alios tristes, alios somnolentos, alios iratos, (unde Poëta inquit: vinum in animum etiam manare: quod ita accipimus, ut dicamus ex contagione corporis,

In probl.
sect. 4.

poris, vini potu concalescenti, animorum motus excitari) propter eandem causam.

28. Balbuties hinc est, quodd cerebrum multa humiditate perfusum gravatur, tumq; musculi linguæ relaxati minus apti sunt ad motum.

Cur ebrii balbutiunt.

29. Efficat & titubationem propter humoris copiam, qua stupefiunt sensus, Ovid. 15. Met.

Cur titubant ebrii.

Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.

30. Efficat etiam aliquando tremor membrorum. At cur potatores, quod liberalius vinum hauserint, ed magis tremunt? Respondeo, per vehementiorem calorem hausti vini extinguitur ferè internus calor corporis, hinc exitit frigus, inde tremor.

31. Efficat & aberrationem in visu, ut, cum ebriis videntur res quæ in uno loco quiescunt, circulariter in gyrum moveri, aut cum eas non rectè numerant & discernunt; hinc dicitur: *Ebrius es: candelabrum pro lumine tangis.*

Quare aberrant in videndo.

Cur omnia illis apparent gemina.

Cur putant omnia circumgyrari.

32. Illud fit propter inordinatum motum spirituum opticorum, & inæqualem agitationem intrinsecus factam. Hoc verò propter fumos in oculorum nervos venientes, qui spiritum visivum reddunt impuriorem, atque perturbant: item propter sensus interiores, qui in ebrietate sunt malè affecti & turbulenti.

33. Efficat & crapulam, id est, fervorè dolorificum, vel dolorem ipsum, & luctam capitis,

34. Vinum autem non valdè crassum quò fortius est, tantò majoris crapulæ causa est: valde dilutum seu multa aqua mistum, etsi tenuium partium esse potest, minus idoneum est ad motum & penetrationem, quia frigidius effectum est, ideoque caput dolore seu crapula minus infestat.

35. Præterea ex vino gravior, ex cerevisia diuturnior est crapula.

36. Quid ita? quia fumi vini tenuioris sunt substantiæ, cerevisiæ verò sunt crassioris.

37. Subjectum ebrietatis est cerebrum: Itaque huic maximè est perniciofa. Ad adjuncta pertinet, quòd sedentes sibi videntur pulchè esse sobrii. Cùm enim sedent ebrii, non est tantus motus, quo fumosi spiritus ex vino in caput exhalare possint.

38. Est ergo ebrietas affectio ex immoderato potu vaporoso contracta, in primis animalis virtutis actiones turbans impediensque.

39. Est igitur præter naturam (cùm omne immoderatum inimicum sit naturæ) etsi in ebriosis sit naturalis, quòd consuetudine augetur bibendi cupiditas. Sicut enim in hydropticis: (Quòd plus sunt pota, plus sitiuntur aqua:) ita etiam in ebriosis potando magis magisque sitis excitatur. Quò fit, ut ebriosi, cùm à potu abstinere coguntur, graviter lædantur, cuius hæc ratio est, quòd natura subitas, easque

que inconsuetas mutationes, ut talem abstin-
entiam, difficilius ferat.

40. Ei contraria est Sobrietas.

41. Hæc quomodo reseruetur & restituatur, deinceps videndum est.

42. I. Arcent igitur ebrietatem primùm abstinencia à forti potu, (maximè si quis habeat debile & infirmum caput) ab ingestione variorum potuum ejusdem naturæ. Illi enim gignunt habitus turbulentos. Ac cibo multo, & cibus halituosis inter bibendum: Copia enim & halitus ciborum misti unà cum vaporibus ex vino validius in caput feruntur.

43. II. Deinde medicamenta ἀνέβρυχα vel ante cibum, vel cum modico admodum cibo sumenda, ut: absynthium marinum, amygdala amara, decocta brassica, pulmo ovillus coctus.

44. III. Vomitus, qui ebrietatis causam ἀεσιμέντω tollit.

45. IIII. Quartò, solutio alvi, quæ adjuvatur liquidis lubricisq; alimentis præsumptis & stipticis in fine mensæ adjectis.

46. V. Curatio consistit in duobus: primùm in ἀναίεσι, id est, sublacione, remotione causæ conjunctæ, & ἀναιώσι, id est, alteracione capitis.

47. VI. Causam conjunctam ebrietatis tollit coctio.

48. VII. Iraque etiam somnus. Coctio enim in somno optimè peragitur autoritate Galeni, qui, *Somnus, inquit, concoquit, vigilia digerunt.* Et Erasmus in Proverb. inquit: *Vini a suis somno deferveſcit.*

49. VIII. Sed cave statim à poculis dormias, atque optimè est, si antequam dormias, soluta *ſic* calvus.

50. IX. Quod ad alterationem capitis atinet, seu expulsionem alienorum fumorum, poſtridie caput leniter est peccendum & fricandum, ut vaporum reliquæ diſcutiantur.

51. X. Crapula ſoluta, lavato caput lixivio, ut ad actiones ſit expeditius.

52. XI. Illud verò est pernicioſiſſimum & *ἀλογον*, id est, à ratione alienum, quod veteribus rhythmis dicitur:

Si noceat heſterna tibi potatio vini,

Cras iterum bibito, fueritq; tibi hæc medicina.

53. Est & *ἀξίωμα* extra omnem dubitationis aleam poſitum: *Contraria contrariis, non ſimilibus tolli.* Et, ut in Scholis loquuntur: *Omne tale additum ſuo tali, facere illud magis tale.* Quare heſterna crapula matutina ingurgitatione poſtridiana quæ proſtigitur?

54. XII. Cùm tamen natura nimia potatione est concuſſa, prodeſt ejus recreanda gratia parcè bibere, inprimisq; vinum calefactum.

DISPU-